

Noodzakelijke assurance over IT

Prof. A.W. Neisingh RE RA

In de navolgende zes artikelen wordt aandacht besteed aan accountantscontrole in een (hoog) geautomatiseerde omgeving. In het artikel van de hand van mevrouw M.J.A. Koedijk wordt aandacht besteed aan Business Process Analysis, een methode die is ontwikkeld om een procesgerichte aanpak van systeembeoordeling te kunnen uitvoeren. Immers, in het kader van de controle van de jaarrekening zal de accountant worden geconfronteerd met de noodzaak een onderzoek in te stellen naar de kwaliteit van de in en rondom een geautomatiseerd informatievoorzieningssysteem getroffen maatregelen van interne controle en beveiliging. De aandacht richt zich dus uitdrukkelijk op zowel de controles in de gebruikersomgeving als op de geprogrammeerde controles. Deze tezamen richten zich op de beheersing van de processen. Het artikel wordt voorafgegaan door een beschouwing over de ontwikkelingen met betrekking tot de aanpak van systeembeoordeling en accountantscontrole. Voor accountants in de controlerende functie is het van belang over kennis en ervaring met betrekking tot Business Process Analysis te kunnen beschikken. Zij zijn degenen die op basis van een risicoanalyse, een inventarisatie en dergelijke vaststellen welke processen in de controle dienen te worden betrokken en kennen de organisatie als geen ander, waardoor het voor hen redelijk eenvoudig moet zijn zich een oordeel te vormen over de kwaliteit van de getroffen internecontrolemaatregelen. Slechts in gevallen waarin sprake is van complexe toepassingen (on-line/real-time-systemen al dan niet voorzien van databasemanagementsystemen) zal een beroep kunnen worden gedaan op specialisten, IT-auditors. Vanzelfsprekend wordt in het artikel nog aandacht besteed aan de stappen die moeten worden uitgevoerd om zo'n proces van beoordeling succesvol te laten verlopen. Een belangrijke stap daarin is uiteraard het definiëren van de toetsingsnormen, hetgeen zeker niet altijd even eenvoudig is.

De accountant heeft niet slechts te maken met geautomatiseerde systemen, doch ten gevolge van de migratie van controle- en beveiligingsmaatregelen naar hogere softwarelagen ook met de kwaliteit van de organisatie van de automatisering (de IT-functie). Het gaat daarbij zowel om de functie- en taakverdeling als om procedures, voorschriften en richtlijnen die gelden met betrekking tot de IT-functie. In dit verband moet worden gedacht aan belangrijke functiescheidingen en taakverdelingen binnen de IT-organisatie, doch evenzeer aan kritische procedures zoals die er zijn ten aanzien van test, acceptatie en overdracht van zowel toepassingsprogrammatuur als besturingsprogrammatuur, de organisatie en procedures met betrekking tot bibliotheekbeheer, procedures en maatregelen gericht op de continuïteit van de automatisering (back-up, recovery, noodvoorzieningsplannen) en niet in het minst het kunnen beschikken over een informatiebeveiligingsbeleid en het inrichten van een functie die op enigerlei wijze toezicht houdt op de handhaving en naleving van getroffen controle- en beveiligingsmaatregelen. In de artikelen van de hand van auteur dezes en de heren J.C. Boer en W. de Korte wordt uitgebreid ingegaan op deze problematiek. Zichtbaar wordt in ieder geval dat de auteurs soms een verschillende insteek hebben, waar het gaat om bijvoorbeeld het daadwerkelijk vaststellen van niet slechts het bestaan van de getroffen maatregelen, doch de handhaving en naleving daarvan. In ieder geval wordt duidelijk dat de accountant kennis dient te hebben van de kwaliteitsaspecten met betrekking tot de IT-functie en dat hij ook daadwerkelijk – zeker op hoofdlijnen – zal moeten kunnen vaststellen hoe die functie is georganiseerd en of de belangrijke procedures en richtlijnen daadwerkelijk zijn geïmplementeerd. Met andere woorden, de accountant moet kunnen vaststellen dat de IT-organisatie 'in control' is. Ook dat is natuurlijk geen eenvoudige zaak. De accountant moet reeds beschikken over een brede kennis en ervaring; het toevoegen van voldoende kennis op het gebied van de beheersing van IT is wellicht een stap te ver.

Uit de ontwikkeling van IT en in het gebruik van IT in de afgelopen 25 jaar is gebleken dat veranderingen zich in een steeds sneller tempo aan ons aandienen. Zoals de heer R.A. Jonker in zijn artikel onder meer aangeeft kan veelal worden beschikt over een IT-controls benchmarkingquestionnaire, die de controlerend accountant ter beschikking staat. Accountants behoren ten minste over de kennis te beschikken om deze questionnaire tezamen met hun gecontroleerde in te vullen en daadwerkelijk te kunnen vaststellen dat hen geen sprookjes worden verteld. Het voordeel van het gebruik van dergelijke tools als IT-controls benchmarking is dat de gegevens geautomatiseerd worden vergeleken met organisaties die in dezelfde branche werkzaam zijn, of die over dezelfde hardware- en software-infrastructuur beschikken of om andere reden vergelijkbaar zijn. Een tool bij uitstek om te gebruiken, omdat de onderzochte organisatie qua kwaliteit van getroffen maatregelen wordt afgezet tegen de voor de vergelijking geselecteerde bedrijven.

Wordt in organisaties gebruikgemaakt van ingewikkelde hardware- en software-infrastructuren – in het bijzonder mainframe-organisaties – dan kan het de accountant in de algemene functie niet worden kwalijk genomen dat zijn kennis tekortschiet. Hij zal dan in ieder geval een beroep moeten doen op gespecialiseerde IT-auditors die in die situaties kunnen vaststellen dat de in systemen van logische toegangsbeveiliging, besturings-systemen, databasemanagementsystemen en dergelijke vastgelegde functiescheidingen en taakverdelingen, procedures en dergelijke daadwerkelijk zijn geïmplementeerd en in continuïteit worden gehandhaafd en nageleefd. Van de accountant mag dan ten minste worden verwacht dat hij kennis heeft van de problematiek en dat hij in overleg met de IT-auditor kan vaststellen wat moet worden onderzocht en waarom, om vervolgens na afronding van het onderzoek en rapportage van de uitkomsten te kunnen aangeven wat hij met die bevindingen zou moeten doen in zijn controleprogramma. Voorwaar geen eenvoudige zaak; reden voor de heer R.J. Groot een artikel te wijden aan het onderwerp ‘Accountant, IT-auditor of beide?’ De reeds eerder gememoreerde navolgende zes artikelen bieden u derhalve voldoende stof ter bestudering, respectievelijk ter overdenking.

Van de accountant mag worden verwacht dat hij kennis heeft van de IT-problematiek.